

автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд.. філол. наук : спец. 10.01.01 «Українська література». Львів, 2006. 21 с.

7. Мельник Я. Художня література як міф. Зарубіжна література в навчальних закладах. 2001. № 6. С. 33–35.

8. Яременко В. Вартовий. Липа Ю. Суворість : поезії, новели. Київ : Укр. письменник, 2015. С. 5–23.

Кухарчук Аліна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – поезія Юрія Липи міжвоєнного та воєнного періодів.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури Зелененька А. І.

Аліна Дробасюк

ДЖЕРЕЛА ПОЕЗІЇ ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА

Творча постать Леоніда Мосендза (1897-1948) – прозаїка, поета, літературознавця, хіміка, політика – майже не досліджена. Спорадичні публікації, що розглядають його прозаїчну, поетичну спадщину, не відображають загальної картини, не дозволяють систематично, панорамно побачити й оцінити його літературну творчість. Окремі аспекти творчої палітри поета Леоніда Мосендза визначено у літературно-критичних виступах Дмитра Донцова, Михайла Мухіна, Юрія Клена, Ярослава Гординського, Святослава Гординського, Євгена Маланюка, Л. Нигрицького (Григор Лужницький), Володимира Шелека, Юрія Шелека, Остапа

Тарнавського, Леоніда Череватенка, Миколи Нервлого, Миколи Ільницького, Зенона Гузаря, Тараса Салиги.

Вивчення творчості Леоніда Мосендза вимагає від сучасників осмислення особливостей його художнього стилю, визначення особливостей його світогляду, окреслення його творчих літературно-мистецьких координат: місце в «Празькій поетичній школі» і, зокрема, серед письменників-«вісниківців». «Необхідно оцінити його внесок як поета і прозаїка в українську літературу 20 століття, щоб «записати» творчість Мосендза до загального ходу літературного процесу 20-40-х років, яка, без сумніву, впливала на поезію руху опору, як і вся «празька школа», про що пише І. Зелененька [1, с. 15-16].

Літературна спадщина Леоніда Мосендза просякнута впливом європейської культури. Про орієнтацію творчості Леоніда Мосендза на кращі художні зразки пише О. Тарнавський: «Леоніду Мосендзу близькі проблеми сучасної світової літератури. Він письменник європейської культури і в його творах переважають загальнолюдські теми... Навіть у поезії, темою якої є багато в чому патріотизм, Мосендз – справжній європеець...» [10].

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю визначити місце творчості Леоніда Мосендза в українському літературному процесі ХХ ст., пізнати особливості, основні риси його поезії, художньої прози та есеїстики, а відтак завершити мету та цілісну картину літературної силуети.

Метою дослідження є осягнення та розуміння цілісної картини світу поезії Леоніда Мосендза у контексті загальної панорами українського літературного процесу доби визвольних змагань. Серед завдань статті – визначити координати художнього світу поезії Леоніда Мосендза,

місце його протесту в протесті «Празької школи».

Об'єкт дослідження – лірика Леоніда Мосендза доби визвольних змагань. **Предмет** дослідження – образні домінанти поезії Леоніда Мосендза.

Леонід Мосендз увійшов у літературу після Української революції 1917-1920 рр. Перші поетичні зразки на еміграції виростили на взірцях київської школи неокласики: це передовсім Микола Зеров і Максим Рильський, а також Павло Филипович, Михайло Драй-Хмара, Юрій Клен (Освальд Бургардт). Леонід Мосендз був захоплений творчістю Максима Рильського, адже київська школа неокласиків мала прихильників у Празі і вплинула на розвиток української поезії еміграції – Мосендзові це було потрібно, щоб висловити міркування щодо тогочасної дійсності [2, с. 10].

Він звертався до поетичної публіцистики, мав справжній художній хист, зберігав поетичну тему в українському вимірі, наближаючись до тем загальнолюдських: всесвітнього мистецтва, української культури та духовності. У ранній поетичній творчості Леонід Мосендз намагався передати мотиви, близькі до почуттів:

- мотив від'їзду з батьківщини;
- мотив ностальгії;
- празькі мотиви;
- мотиви перебування в Ченстохові;
- мотиви викликів на еміграції;
- мотиви боротьби за свободу;
- мистецькі мотиви;
- мотив України;
- мотив кохання.

У Подєбрадах 5 липня 1924 року вийшов на літературному вечорі із читанням уривків зі свого

поетичного твору «Вічний корабель», де домінує давній мотив відомої легенди про «Летючого голландця», ласого мотиву для художників, композитор Ріхард Вагнер 1839 року в подорожі Північним морем від Пілоу аж до Лондона створив відповідну музичну картину. У «Вічному кораблі» Леонід Мосендз розмірковує щодо долі недалекого купця Ганса ван Лооса, який не хоче воювати проти іспанських загарбників разом із жителями містечка і готовий покинути батьківщину заради миру й добра за океаном [3]. Твір став притчевим.

Ранній період поезії Леоніда Мосендза – це входження автора в поетичну формальність, як-от сонет сонета, у масштабність і комічність мотивів, використання математичних інтегралів. Хоча звертався й до, так званих, земних тем із смутком, про долю рідного краю, із метою примирити давнину зі сучасністю. Усе це писав Святослав Гординський про майстра у рецензії на поетичну збірку «Зодіак»: «Можна сказати, що його поезія, як і багато наших сучасних поетів, формально зберігає загальноприйняті класичні закони вірша, але прагне наповнити їх романтичним змістом...» [4]. Можемо стверджувати, що романтизм Леоніда Мосендза виявляється у «філософії простору», у спробі втечі в космос. Це стосується іще таких його віршів, як «Сонет», «Ми були», «На лекції математики» та ін.

Його участь у «Literaturwissenschaften Bulletin», у «Віснику» вельми вплинула на погляди щодо життя, на суспільний обов'язок письменника і громадянина [7, с. 73]. Його коло – Юрій Клен, Олег Ольжич, Олена Теліга, тобто група молодих поетів-вісниківців, мета яких – створити таку поезію, яка у формі естетичної краси пропагувала б нові імпульси мислення в українському суспільстві, усе – на

засадах національного відродження. Усі ці принципи стали складовою (подаємо далі термін Юрія Шереха) «формули літературної публіцистики» [11]. Юрій Шерех писав про це так: «...імперіалістичний романтизм. Рух, боротьба – не мир. Втручання – не споглядання. Безмежна пожадливість – відсутність задоволеності датами. Правління волі, активне й енергійне – не регулювання раціоналізму. Пристрасть до життя – не втекти від нього Жага до життя і вміння оволодіти ним – не пасивність і самозречення...» [11].

Леонід Мосендз певний час розглядав сучасність під кутом ідеологічним, із точки зору журналістики, це впливало й на поезію. До прикладу, дослідник Петро Голубенко, проаналізувавши погляди на той період, стверджував, що «пражани» просто взяли за основу «відоме надмірне наголошення на публіцистиці Донцова» [12, с. 45]. Творчість Леоніда Мосендза була типовою, як для формату «пражан», його ліричний герой нагадував читачеві про важливу глибинну суть понять, вочевидь, викликану об'єктивними обставинами, подіями світового масштабу, зокрема, буремний період після національно-визвольної революції 1917-1920 рр. Чимало митців того часу у своїх творах відображали це хоча б у вигляді емоцій, уважно стежачи за розвитком дискусій, що розгорталися в Україні з питань літературних і стосувалася безпосередньо основних засад української національної культури [12, с. 45].

Натомість відомий дослідник Ігор Набитович слушно зазначив, пишучи про поезію Леоніда Мосендза, що «одною з головних ідей збірки є те, що національна гідність є невід'ємною частиною людської гідності й є ще важливішою й вищою за вартість життя. Але цією гідністю можуть насолоджуватися лише ті, хто не втратив відчуття кровного зв'язку з рідною землею...» [4, с. 112].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що митець-модерніст Леонід Мосендз своєю лірикою зухвало заперечив думку про здатність людини забувати батьківщину, деформувати патріотизм у неволі в готовності на жертви. Розуміння стилю раннього, зрілого Леоніда Мосендза сприяє формуванню розуміння, що таке національна еліта.

Література

1. Зелененька І. «Чиї це ілюзії стенають плечима, якого народу...» : Тарас Мельничук і літературний процес 60-90-х років в Україні. Вінниця : «Едельвейс і К», 2008. 152 с.
2. Мосендз Л. Два есеї Леоніда Мосендза. Визвольний Шлях (Лондон). 1999. № 1. С. 89–91.
3. Набитович І. Леонід Мосендз – лицар Святого Грааля. Визвольний Шлях (Лондон). 1998. № 1. С. 74–88. Режим доступу : https://chtyvo.org.ua/authors/Nabytovych_Ihor/Leonid_Mosendz_-_Lytsar_Sviatoho_Hraalia/
4. Набитович І. Творчість Леоніда Мосендза : особливості художнього світовідображення. Автореферат канд. філ. наук. Івано-Франківськ, 1999. 16 с. Режим доступу : https://revolution.allbest.ru/literature/00329845_0.html
5. Набитович І. Леонід Мосендз – перекладач. Філологічний збірник Дрогобицького педагогічного Університету. Дрогобич, 1998. Випуск 1. С. 192–200.
6. Набитович І. Леонід Мосендз – прозаїк. Визвольний Шлях (Лондон). 1998. № 7. С. 825–837.
7. Лист Леоніда Мосендза до Меланії Кравців. Українські Проблеми. 1998. № 2. С. 130–132.
8. Невідомі поезії Леоніда Мосендза. Українські Проблеми. 1998. № 4. С. 124–126.
9. Порфирій Горотак : літературна містифікація

Леоніда Мосендза і Юрія Клена. Визвольний Шлях (Лондон). 1997. № 12. С. 1498–1505.

10. Тарнавський О. Людське життя – це шукання правди. Туга за мітом. Есеї. Нью-Йорк : Ключі, 1966. С. 73–80.

11. Scriptural Themes in Twentieth-Century Ukrainian Prose // The Ukrainian Review (London). 1997. № 1 (spring). P. 64–72.

12. The Poetic World of Leonid Mosendz // The Ukrainian Review (London). 1997. № 3 (autumn). P. 68–74.

Дробасюк Аліна – здобувач ступеня вищої освіти бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси – лірика ХХ століття.

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української літератури Зелененька І. А.

Мирослава Мартинюк

ЮРІЙ КЛЕН В КОЛІ «КИЇВСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ» І ПОЕТІВ «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ»

Поетичний світ Юрія Клена завжди привертав увагу літературознавців та критиків, які вважають його «живим мостом» між митцями Розстріляного Відродження та творцями-діаспорянами. Він збагатив українську поезію оригінальними образами, класичними формами, урівноваженістю думок і почуттів.

У творчому доробку Юрія Клена – поета, перекладача, вченого, переплелись світоглядні позиції одразу двох літературних угруповань: «Київських неокласиків» і «Празької школи», що згуртували навколо себе талановитих одностумців. Освальд Бургардт – один із неокласиків, який